

Ilaqtariinnermut Pisortaqarfik – Familiedirektoratet

Nuummi Ulloq immikkut sammisaqarfik 2. november 2004

***”Inooqataasutut Akisussaaqataaneq –
Suliffeqarfiit Inituut”***

NALUNAARUSIAQ

Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik

Box 260

3900 Nuuk

tlf. 34 50 00

fax 32 45 47

e-mail ilapi@gh.gl

nittartagaq www.nanoq.gl/ilapi

Imai

	qup.
Aallarniut	4
Eqikkaaneq	5
Oqalugiaat Naalakkersuisunut ilaasortaq Asii Chemnitz Narupimit	9
Saqqummiussaq Hagen Højer Christensenimit, Grønlands Arbejdsgiverforening	11
Kommuunini Piareersarfiit Siunnersuisarfiillu pillugit paasissutissiineq Jakobine Leanderimit	16
Suleqatigiissut 1: Suut aporfiuppat inuit ilaannakuusumik sulisinnaassuseqarallartut imaluunniit killilimmik sulisinnaassuseqalersimasut – innarluutillit, siusinaartumik soraarnerussutisiallit, pisortanit ikiorsiissutisartut – suliffeqarfinniiginnarnissaannut? – Suleqatigiit saqqummiussat	23
Suleqatigiissut 2: Suut aporfiuppat utoqqaat suliffeqarfinb niiginnarnissaannut? – Suleqatigiit saqqummiussat	26
Suleqatigiissut 3: Sulisuqarnermi illuatungeriit qanoq iliorsinnaapput inuit ilaannakuusumik sulisinnaassuseqarallartut imaluunniit killilimmik sulisinnaassuseqalersimasut suliffeqarfinni pitsaanagerusumik periarfissinniarlugit? <ul style="list-style-type: none">• Innarluutillit• Siusinaartumik soraarnerussutisiallit• Pisortanit ikiuutisartut• Utoqqaat Suleqatigiit saqqummiussat	29
Suliassamik ingerlatitseqqinneq	32
Ilanngussat A. Qaaqquisissut B. Peqataasut C. Ullormut pilersaarut D. Suleqatigiiaat	33

Aallarniut

Naalakkersuisut Inatsisartullu ilaqutariit atugaannik pingaartitsipput. Aningaasaqarnermut Inatsimmi 2004-mi aningaasat immikkoortitat sammisassat assigiinngitsut piviusunngornissaannut atugassiaapput, tamakkununnga ilaallutik soqutigisaqaqatigiinnik ataatsimeeqateqarnissat.

2004-p aallartinnerani Naalakkersuisut oqaluuserereerlugu akuersissutaasa aningaasat atornerqarnissaannut suliniutissat ilusilersorneqarput, naalakkersuinikkut pingaarnertut anguniakkat, sammisassat aalajangersimasut qanorlu aaqqissuunnissaat ilanngullugit.

Pingaarnerusutut anguniagaq tassaavoq ataatsimut isiginnilluni piffissarlu ungasinnerusooq isigalugu ilaqutariinnut politikiliornissaq Ilaqutariit Ukiuisa qulit 2004-2014 ingerlanneqarneranni.

2004-mi sammisat assigiinngitsut aallartinneqarlutillu piviusunngortinneqarput, taakku ilagalugu Nuummi Ulloq immikkut sammisaqarfik novembarip 2-aanni ingerlanneqartoq qulequtaralugu "Inooqataasutut akisussaaqataaneq – Suliffeqarfiit inituut". Peqataasut tassaapput sulisoqarnermi illuatungeriit, KANUKOKA kiisalu Inuussutissarsiornermut Pisortaqarfik, Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik Peqqissutsimullu Pisortaqarfik.

Nalunaarusiami uani oqalugiaatit saqqummiussallu Naalakkersuisunut ilaasortaq Asii Chemnitz Narupimit, Kalaallit Nunaanit Sulisitsisut Peqatigiiffimmiit GA-miit Hagen Højer Christensenimit kiisalu Inuussutissarsiornermut Sulisoqarnermullu immikkoortumi siunnersortimit Jakobine Leanderimit saqqummiunneqartut naalisarneqarput. Ilaapputtaaq aggorluni suleqatigiissutaasut pingasut saqqummiussaata kiisalu ulloq immikkut sammisaqarfik naggaserlugu eqikkagaq qanoq ingerlatitseqqittoqarnissaanut tunngasoq.

Eqikkaaneq

Sulinerup sivilunerunissaa kikkut tamarmik soqutigisaraat

Siumup Inuit Ataqatigiillu naalakkersuisooqatigiilernerminni isumaqatigiissutaasa ilagaat ilaqutariit meerartallit atugaasa pitsanngorsarnissaat ilaqutariittullu inuunerup nukittorsarnissaa. Taamaammat 2004-mi ilaqutariit ukui qulit 2004-2014 aallartinneqarput, Naalakkersuisullu suliniutit ilaqutariinnermut tunngasut arlariaat aallartippaat, nunatsinni ilaqutariit atugaannik takussutisseeqataasussat.

Ilaqutariit ukiuini qulini anguniakkat pingaarnertit tassaapput

- 1) Ilaqutariit inuiaqatigiit ineriartorneranni qitiusumik toqqavittut pingaarnertut inissisimanagerat erseqqissassallugu
- 2) Ilaqutariinnut politikkimik ataatsimut ungasinnerusumullu isiginnittumik ilusiliinissaq

Sammisaqartitsinerit ilaattut Nuummi immikut sammisaqarfik ingerlanneqarpoq novembarip 2-aanni 2004 qulequtaralugu ***Inooqataasutut Akisussaaqataaneq – Suliffeqarfiit Inituut***. Taamatut immikkut sammisaqarnermi siunertaavoq inuit tamakkiisumik ilaannakuusumilluunniit sulisinnaassuseerussimasut sivilunerusumik suliffeqarfinniinnissaannut sulisoqarnermi illuatungeriit akisussaaqataanerisa ersersinnissaat. Siunertaavortaaq sulisoqarnermi illuatungeriit angajoqqaat suliffeqartuarnissaannut, taamalu aalajaallutik sulinermikkut pilersuisussaannerminnik imminnullu pilersornerminnik attassiuarnissaannut sulisoqarnermi illuatungeriit isumaannik tusarniaaneq..

Ullormik immikkut sammisaqartitsinnermut suliniummik aallarniisoq, Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu naalakkersuisoq, aallarniutigalugu ilaatigut oqarpoq: "... *Ineriartornerup kingunerisa ilagisimavaat, inuppassuit sulisinnaassuseqaraluarlutik imminnut pilersorsinnaajunnaarsimanagerat, taamalu pisortanit pilersorneqartariaqalerlutik. Naalakkersuisut qularinngilaat nukiit atorneqanngitsut tamakku inunnu ataasiakkaanut, aningaasarsiormerit inuiaqatigiinnullu iluaqutaasumik atorneqarsinnaasut, ataatsimut isiginnilluni iliuuseqaraanni...."*

Sulisartut sulisitsisullu peqatigiiffiisa, namminersortut pisortallu ingerlatsiviineersut, tamarmik qaaqusaanertik akorluarpaat immikkullu sammisaqarnermi peqataallutik. Isumassarsiaq pisariqartutut oqaatigineqarpoq, minnerunngitsumik siusinaartumik soraarnerussutisialippassuit allallu pisortanit pilersorneqartut eqqarsaatigalugit. Ilanngullugu isumaqatigiissutaavoq sulisut sapinngisamik sivilunerpaamik suliffeqarfimmiinnarnissaannut sulisitsisut annertuumik akisussaaqataasut.

Innarluutiliuppata, siusinaartumik soraarnerussutisiaqartuuppata, pisortanit ikiorserneqartarpata utoqqaappataluunniit. Inuit, amerlasoorpassuartigut suliffeqarfinniiginnarsinnaagaluartut, piffissami qanittumi sulisussaaleqilersussani.

Inatsisinut tunngasortai ajunngikkaluarput

Sulisitsisut Peqatigiiffiata (GA-p) saqqummiussinermini erseqqissarpaa suliffeqarfiit inituut pilersinnissaannut sakkussat pioreeraluartut piginnaangorsaaqqinneq pillugu inatsisartut peqqussutaanni, januaarip aallaqqaataanni 2002-mi atuutilersumi. GA isumaqarpoq suliffeqarfiit isumaginninnermullu oqartussat inatsisitigut periarfissat malissinnaasimangikkaat eqqumaffigisimanagilluunniit. Soorlu assersuutigalugu suliffeqarfiit pisortalluunniit inunnut ataasiakkaanut iliuusissatut pilersaarutinik ilusiliingisaannarsimapput, uffa taamaaliornikkut sulifissanik pilersitsisoqarsinnaallunilu siusinaartumik soraarnerussutisiallit suliffeqarfinniiginnarnissaat suleqqilernissaalluunniit anguneqarsinnaagaluartuq.

Inuit suliffeqarfinniiginnarnissaat anguniarlugu GA-p aamma siunnersuutigaa soraarnerussutisiaqarnermut inatsit allanngortinneqassasoq, siusippallaamik soraarnerussutisiaqalernermit sanilliullugu suliffeqarneq akilersinnaanerulersillugu. Tamannali iluatsissappat isumaginninnermut oqartussaata suliffeqarfiillu akornanni qaninnerusumik suleqatigiittoqartariaqarpoq. Isumaginninnermut oqartussat, piginnaangorsaaqqinnermi sulinermit misiliinnermut/ilinniartitsinnermut akisussaannerpaatut suliffeqarfiillu ” ... *piginnaangorsaaqqinnermut peqqussutip periarfissarititaanik siumut isummereernatik takunnissinnaanissamut sungiussisariaqarlutik...* ” Taamattaq minnerunngitsumik politikerit pisinnaasatigut ineriartornissamut tunngasut eqqumaffiginerulertariaqarpaat, innuttaasat ilinniagaqanngitsut ullumikkut amerlavallaaqimmata.

Peqataasut sinnerisulli GA aamma isumaqarpoq, sulisut utoqqaanerit ilisimasaat misilittagaallu atorfissaqartinneqartut, soorluttaaq inuit *amerlavallaat siusippallaamik* soraarnerussutisiaqalersimasut sulisinnaassusaat atorfissaqartinneqartuq. Inuit tamakku suliaqartissinnaaleraanni aamma sulisussanik tikisitsisarneq killilersimaartinneqarsinnaavoq, GA isumaqarpoq.

Suliniut nutaaq

Ullormi immikkut sammisaqarfimmi nutaarsiassatut Namminersornerullutik Oqartussat sulisoqarnermut immikkoortortaannit inuusuttunut Siunnersuisarfiit Piareersarfiillu pillugit suliniut nutaaq sammisamullu tulluartaq ilisaritinneqarpoq. Tassani pineqarpoq inuusuttut suliffeqanngitsut 15-iniit 25-nut ukiullit saaffiginnittarfissaannik Siunnersuisarfinnik Piareersarfinnillu kommuunit pilersitsinissaat, inuusuttut tunulequtaannik misissuinerup kingorna suliffissaannik ilinniartiffissaannillu innersuussisartussanik.

Saaffiginnittut ataasiakkaat kissaatigisaat pisariaqartitaallu naapertorlugit siunnersuineqartassaaq, iliuusissatullu pilersaarusiortoqarluni. Inuusuttoq ilinniagaqarnissaminut imaluunniit sulilernissaminut piareerpat, immikkoortut taakku arlaannut innersuunneqassaaq.

Piareersarnermi inuusuttup suliamut pisinnaasaqarnerulernissaa anguniarlugu pikkorissaqarneqassaaq inuttullu kajumissaarneqarluni, ilinniakkamik aallartitsisinnaalernissaa suliffeqalernissaalu siunertaralugit. Inuk peqqissakkut, siumaginninnikkut inuttullu atukkani pillugit killilimmik sulisinanassuseqalersimaguni piginnaangorsaqqitassaassaaq. Piginnaangorsaqqitassaag aamma siunnersorneqarnissaminut iliuusissatullu pilersaarusiunneqarnissaminut pisinnaatitaaffeqarpoq, suliffeqaleqqinnissaa anguniarlugu.

Aammattaaq sulinermut sungiusaasoqartassaaq, suliffissaaleqisunut ingerlaannaq suliffissaminnik innersuunneqarsinnaanngitsunut, sivisuallaamik suliffeqarsimannginnertik pissutigalugu sulinissaminut kajumissuseerussimasunut.

Sulinermut sungiusaaneq aamma aallartinneqarsinnaavoq kommuunimi suliffissaaleqileriasaaneq ikiorserniarlugu suliffissaaleqisulluunniit suliassaqartinniarlugit. Naatsorsuutaavoq suliniutit nutaat taakku 2005-ip ingerlanerani kommuunini aallartikkiartuaarneqassasut.

Ullumikkut aporfiit siunissamilu periarfissat

Ullormi immikkut sammisaqarfimmi peqataasut inuit sulisinnaajunnaarallartut sulisinnaajunnaavissimasulluunniit – innarluutillit, siusinaartumik soraarnerussutisiallit, pisortanit ikiuutisisartut utoqqaallu – suliffeqartuarsinnaanerannut aporfiit.

Suliffeqarfinni aporfeqarpoq soorluttaaq inunnut killilimmik sulisinnaassuseqalersimasunut aporfeqartoq. Ilaatigut oqaatigineqarpoq suliffeqarfiit kommuunillu akornanni oqaloqatigiinneq amigaataasoq, suliffeqarfissuarni kulturi, suliffinni inunnilu killilimmik sulisinnaassusilinni isiginninnerit kiisalu taakku periarfissat, inatsisit il.il. pillugit ilisimasakinnerat. Utoqqarnut ataatillugu utoqqarnut politikkeqannginneq, soraarnerussutisianut inatsit utoqqaallu sulisinnaassusiannut isiginninnerit taakkartorneqarput.

Tamakku pereermata peqataasut oqaluuseraat sulisoqarnermi illuatungeriit qanoq iliorlutik inuit sulisinnaajunnaarallartut sulisinnaajunnaavissimasulluunniit suliffinni pitsaanerusumik periarfississinnaanerat.

Siunnersuuterpassuillu saqqummiunneqarput: susassaqtut akornanni suleqatigiinneq pitsaanerusoq, mianersuuttarialinnut suliassat, suliffiit eqaatsumik aqqissuutat, utoqqarnut politikki, siunnersuisarfinni saaffiginnittunik misissuineq, suleqatigiillu ataatsit

”utoqqaat ilisimasaasa misilittagaasalu ingerlateqqinneqarnissaat” saqqummiuppaat, utoqqarnut susassaqartitsivik utoqqaat aningaasarsiaqarlutik sulialuffigisinnaasaat oqalugiartarnertigullu ilisimasaniq siammarterivigisinnaasaat.

Suliap ingerlateqqinneqarnissaa

Sulisitsisut, sulisartut kattuffiisa, Sulisoqarnermut immikkoortorta / Inuussutissarsiornermut Pisorta qarfiup, Ilaqutariinnermut Pisorta qarfiup KANUKOKA-llu akornanni suleqatigiiffimmik pilersitsisoqassaaq siunnersuutiniq suliarinnittussamik. Taannalu 2005-ip aallartinnerani pilersinneqassaaq.

Oqalugiaat Naalackersuisunut ilaasortaq Asii Chemnitz Narupimit

Suliffeqarfiit namminersortut pisortallu ingerlataat sulisussanik pisariaqartitsipput. Innutaaqataasut ataasiakkaat suliffeqarfiit namminersortut pisortallu ingerlataat atorfissaqartippaat. Isumaqarpunga tamatta isumaqatigiissutigisinnaagipput imminut pilersorneq tamanut peqqinnarnerpaasoq, tulluusimaarnermik, qilersorsimannginnermik, taamalu kiffaanngissusermik tunisisartoq.

Inuit amerlanerpaartaasa suliffeqarnek pissusissamisuuqinnartutut isigaat. Namminnek aalajangertarpaat suliffik sorleq suliffigerusunnerlugu. Aammali inoqarpoq suliffeqarnermik sungiusimasaqanngitsunik, timikkut, anersaakkut inoqataasutullu ajoquteqarnertik pissutigalugu.

Innutaaqataasutut ataasiakkaarluta imminut ilaquuttatsinnillu pilersuinissarput pisussaaffigaarput. Inuilli ataasiakkaat imminnut ilaquuttaminnillu pilersuisinnaanngikkaangata pisortat ikiuisussanngortarput.

Ineriartorerup kingunerisa ilagisimavaat, inuppasuit sulisinnaassuseqaraluarlutik imminnut pilersorsinnaajunnaarsimanagerat, taamalu pisortanit pilersorneqartariaqalerlutik.

Naalackersuisut qularinngilaat nukit atorneqanngitsut tamakku inunnut ataasiakkaanut, aningaasarsiornermut inuiaqatigiinnillu iluaqutaasumik atorneqarsinnaasut, ataatsimut isiginnilluni iliuuseqaraanni.

Naalackersuisut aalajangiuppaat ukiut tullit 2004-2014 ilaqutariit ukiorissagaat uku anguniarlugit

1. inuiaqatigiit ineriartoreranni ilaqutariit tunngaviusumik sukatut isigineqalernissaat
2. ilaqutariinnut politikkimik tamatigoorlunilu ungasissumut isigisumik ilusiliinissaq

Ukiuni tulluuttuni qulini iliuusissat, Siumup Inuit Ataqatigiillu naalackersuisunngortitsinerminni ilaqutariit pillugit isumaqatigiissutaannik aallaaveqartut, Naalackersuisut qilanaaraat:

- Ilaqutariit meerartallit, isertitakinnerit akunnattumillu isertitallit atugaasa pitsanngorsarnissaat sulinermut, ilinniaqqinnermut isumaginninnermullu politikkit aqqutigalugit
- Ilaqutariittut inuunerup nukittorsarneqarnissaa pilersaaruserluakkanik ataqatigiissakkanillu iliuuseqartarnerit aallaavigalugit, aammalu ilaqutariinnut katsorsaavinnik pilersitsiortornikkut

Qanoq ililluta angajoqqaat suliffeqarfinniiginnarnissaat angusinnaavarput?
Qanoq ililluta inuit killilimmik sulisinnaassusillit pisortanillu ikiorserneqartartut
suliffeqarfinniiginnarnissaat angusinnaavarput?

Naalackersuisut suliffeqarnermilu illuatungeriit qanoq iliorsinnaappat inuit tamakkiisumik
ilaannakortumilluunniit sulisinnaajunnaarsimasut – innarluutillit, siusinaarlutik
soraarnerussutisiallit, pisortanit ikiorsiissutititartut – suliffeqarfinni
”toqqavissaqalersinnaanissaat” anguniarlugu?

Pisortat suliffeqarfii ulappukkaluaqqaat angummanniarlutillu angusaqarfiulluartumik
sulisariaqarlutik, taamaattorli ilumoornerpa inuit ilaannakuusumik sulisinnaassusillit
inissaqanngitsut? Suliffeqqarfiit namminersortut sulilluataartariaqarput
inuussutissaqartariaqarlutillu, taamaattorli ilumoornerpa inuit ilaannakuusumik
sulisinnaassusillit aningaasartuutaannaasut?

Isumaqarpunga ikioqatigiikkutta inuppassuarnut, tamakkiisumik ilaannakuusumilluunniit
imminnut pilersorsinnaasunut, inissaqartitsisugut. Taamaaliorutta qitornaat aamma
periarfississavagut takutissallugit imminut pilersorneq tulluusimaarluni, qilersorsimanani
kiffaanngissuseqarlunilu inuuneqarnissamut aqutissaasoq.

Ullumi peqatiginissarsi qilanaaraara qulequtattalu *Inooqataasutut akisussaaqataaneq* –
Suliffeqarfiit inituut oqaluuserinissaa pilerigalugu.

Inooqataasutut akisussaaqataaneq: Suliffeqarfiit inituut

Oqalugiaat Hagen Højer Christensenimit, Grønlands Arbejdsgiverforening

Aallarniutigalugu ilinnut - Asii Chemnitz Narup ilaqutariinnermut peqqissutsimullu naalackersuisutut – naalackersuisoqarfinnilu sulisunnut qujassutigissavarput qaaqqusaagatta kiisalu *Suliffeqarfiit inituut* pillugit oqallinnissaq siunertaralugu iliuuseqarsimanissinnut.

Inuiaqatigiinni pigissaartuni innuttaaqataasutut tamatta inooqataasutut akisussaaqataavugut. Aammalu nassuerutigissavarput akileraartarneq aqqutigalugu suut tamaasa akilersueqataaffigisinnaannginnatsigit. Soorluttaaq aamma politikerit inatsisiliornerinnarmikkut suna tamaat aqqissuussinnaanngivikkaat. Taakku sinaakkutissiorsinnaapput, uagulli innuttaasugut imassai suliarisussaavagut... Inatsisiliallu atuussinnaanerat qulakkeerlugu.

Ilami suliffeqarfinnik inituunik imaluunniit ullumimit initunerusunik pilersitsinissamut matuersaat tigummivarput. Politikerit tassannga tunivaatigut ukiualuit matuma siorna, inatsisartut piginnaanngorsaaqqinneq pillugu peqqussutaat nr. 4 maajip 31-at 2001-imeersoq januaarip 1-taanni 2002-mi atuutilersoq akuersissutigigamikku.

GA-mi peqqussut nutaaq taanna iluarisimaarlugu tikilluaqqarput. Nutaarsiassatut allakkiami nalunaarutigalugu *peqqussut sulisussatut sillimmatit ersinngitsut pigisatta atorluarnissaannik anguniakkatta angunissaanut pitsaanagerusumik periarfissiisoq.*

Allaaserisamilu erseqqissarparput, *isumaginninnikkut politikki piumassuseqartuussappat avatangiisit aamma piumassuseqarnerusariaqartut, peqataarusullutik akoorusullutillu. Isumaginninnikkut politikkip piumassuseqartup anguniagaasa pingaarnepaat ilagissavaat inuit ataasiakkaat imminnut napatinniarnissaannut periarfissat pitsaanagerulersinnissaat...Sulisinnaassusertik ilinniagaqarsimanermikkullu pisinnaasatik tamakkerlugit imminnut pilersorsinnaassallutik. Isumaginninnikkut oqartussat tamatumani peqataanissaat pisariaqarpoq, kisiannili aamma inuiaqatigiit avatangiisit iliuuseqarlutillu tunniussinissaat pisariaqarpoq.*

Oqallorissaarutit akornuteqanngikkaluarput allaaserisallu qulequtaa *"Peqqussut nutaaq suliffeqarfinnut unamminartoq"* ullumikkumut suli atuuppoq. Ajoraluartumilli oqaatigissavara... Peqqussut ullumikkut ukiuni pingasunngulersuni atuutereersoq suli tasa unamminartuummat. Periarfissat peqqussummiittoq annertunerusumik misilittarneqarsimanngillat.

Suliffeqarfiit imaluunniit isumaginninnermi oqartussat inatsisitigut periarfissat malinnaaffigisinnaasimangilaat.

Ullumikkut – tassunga attuumassuteqartut tamakkerluta – immitsinnut qiviartariaqarpugut nassuerutigalugulu, **amerlavallaartut siusippallaamik** siusinaartumik soraarnerussutisiaqalersimasut, timikkut anersaakkullu annikitsuinnartigut innarluuteqarlutik – sulisinnaassusermillu qanoq inneranik naliliiffigineqaaqaratik. Tamannalu uggornarpoq inunnt taakkununga inuiaqatigiinnullu.

Ajoraluartumik suliffeqarfiit pisortallu akornanni suliffinnik pilersitsissutaasinnaasumik inuit ataasiakkaat pillugit pilersaarusiornissamut naammattumik suleqatigiinnissaq angunngisaannarsimavarput... Malugalugu suliffiit siusinaartumik soraarnerussutisiallit suliuarallarnissaannut sulileqqinnissaannulluunniit periarfissaasut, inuit nalilimmik suliffilittut illersorneqarsinnaasumillu aningaasarsiortutut atuuffii eqqartorneqarmata. Allatut oqaatigalugu nalituumik isumalimmillu inuuneqarnermik tunisisussat.

Aammattaaq suliffinniit suliffinniit peersitaanissamut ajornartorsiutit pinaveersimatinniarlugit alloriarnissat nalitoot pikkoriiffigivallaarsimangilagut. Inuttut ilaqutariittullu ajornartorsiutit imaluunniit atornerluinermik ajornartorsiutit pissutigalugit suliffeqarfimmini aalajaatsumik sulisinnaasimangitsut sulinnarsinnaanissaannut naammattumik iliuuseqartarsimangilagut.

Soorlu oqareersunga naammattumik pikkorissuseqarsimangilagut. Imaassinnaavoq taamatut oqarnej eqquissuunngitsoq. Immaqa pitsaaneruvoq oqaraanni eqqummaarippallaarsimangitsugut... Tassa pisortat suliffeqarfiillu. Aammami inatsisinik nutaanik eqqumaffiginninnissamut tunngasut ajornartorsiutaanngillat aatsaat paasilikkagut. Nalunngilarpummi tamanna nalinginnaasorujussuusoq.

Politikerit inatsisiliorfiat kaavittuurtuovoq sukkaqalunilu. Inatsisartut ataatsimiinneri tamarluinnaasa pappilissat ima annertutigisut atorneqartarput, nunat avannarliit pappialaarniarfiinik piginnittut isumalluarnermik assatik tagiartulersarlugit. Pappilissat ima annertutigisut atorneqartarput Sverigimi Finlandimilu orpippassuaqarfiit ilaminerujussui nungutaasarlutik. Tassa politikerit eqqarsaataasa apeqqutinut, apeqquteqaatinut, aalajangiiffiusumik siunnersuutit oqalugiaatitaannut, oqaaseqartartut oqalugiaataannut, saqqummiussassanut, allaffeqarfinnit akissutinut, inatsisissatut peqqussutissatullu siunnersuutinut, ilassutinut nalinginnaarnut immikkullu ittunut, isumaliutissiissutinut, kunngikkormiut peqqussutaannut, aalajangersakkanut assigiinngitsunut akuersissutinut... Kiisalu naggataatigut tamakku tamavimmik allaffimmiunit inaarsarneqartarnerinut nalunaarutitut, kaajallaasitatut, maleruagassatut ilaallu ilanngullugit... tamarluinnarmillu oqaatsinut marlunnt!!!

Innuttaasutut qanoq ililluta malinnaasinnaanerpugut? – Qanoq ililluta pisussaaffigut pisinnaatitaaffigullu ilisimasaqarfigilersinnaagatsigit, nunami angallanniarnikkut pissutsit taama ajornakusoortigiffigisaanni tusagassiutillu ima annikitsigiffigisaanni, allaat inatsisit maleruagassallu nutaat pillugit paasissutissiisarnissaminnut nukissaqaratik? – Qanoq ilillutik namminersornerusut kommuunillu immikkoortuini annikitsuni atorfillit, amerlanertigut inatsisiliornermik tunuliaqutaqanngitsut, inatsisit inatsisillu allannguutaat pillugit naammattumik ilisimasariaqakkaminnik pissarsisinnaassagamik, ullut tamaasa innuttaasunik kiffartuussisussaannermik saniatigut?

Immikkoortut annikitsukkuutaat pisortat allaffiiniinnaq atugaanngillat. Aamma taamaappoq inuussutissarsiornerup iluani.

Inuussutissarsiornerummi nunarujussuup inukitsunnguunera angallannikkullu periarfissalunnera erserpoq... Tassalu suliffeqarfeerarpasuit allaffissornikkut periarfissarissaanngitsut pisortallu akileraarutigut, naatsorsuutigut allatullu uppersaatitigut paasissutissanik piumasaannut malinnaaniapiloortut, pappialarsornikkut pisortat piumasaat naammassineqarniassammat.

Taamaallaat suliffeqarfiit tallimat missaannaat – taakkunannga amerlanerit tamakkiisumik ilaannakuusumilluunniit namminersornerusunit pigineqartut – allaffissornermut qitiusumik allaffeqarfiup ingerlaartitaatulli annertutigisumut nalimmassarsinnaapput... Qitiusumik allaffeqarfik, qasseerpassuariarluni annikillisarniarneqartaraluarluni suli maannamut – ukiut 25-t namminersorneroreernerup kingorna – qallunaat naalagaaffiata allaffissornikkut ingerlatseriaasianut qanganitsereersumut assingusumik ingerlatsisoq.

Ajoraluartumik oqarsinnaavugut, Kalaallit Nunaanni allaffissornikkut ingerlatsineq ataatsimut isigalugu – ullumikkullu sammisatsinnut innersuussutigalugu – suliffeqarfiuvoq inituallaartoq.

GA-mi isumaqarpugut innuttaasut akornanni inatsisiliornerup uniiminissaa amerlasuut kissaatigigaluaaraat, taamaallaallu pisariaqavissutigut inatsisiliorartoqartarnissaa... Tamannalu ilutigalugu inatsiserpassuarnik isumaliutigilluakkamik torersaasoqassasoq, tamatta – tassa innuttaasut, suliffeqarfiit, atorfillit politikerillu – nalunnginniassagatsigu suut maleruagassarinerlugit.

Taama pisoqarpat sammisassat pingaarutillit iluamik sammineqarsinnaalissagaluarput inunnut ataasiakakanut inuiaqatigiinnullu tamanut iluaqutaasumik. Tamatumalu iluani aamma periarfissat aporfissallu Kalaallit Nunaata namminersoriartortup

aningaasarsiornikkullu imminut napatikkiartortussap iluani suliffeqarfinni inituuniittut eqqumaffigineqarnerulissagaluarput.

Siusinnerusumi taatsiariikkattut piginnaangorsaaqqinnissamut peqqussut matumanin sakkussaqqissuuvoq. Taannami akuerineqarpoq pisortat pilersuisutut annertuumik inissisimalersimanagerat, innuttaasut katitigaanerisa allangornerannik peqquteqartoq, pissutigalugu.

Tassami – oqaatigilluaannarlugu – innuttaasut tassaanerulersimavugut utoqqarsuit meeqqallu, sulisinnaasunit ukiunut qulikkaanut kingullernut sanilliullugu ukiuni aggersuni suli ikiliartuinnartussanit, pilersorneqartussat.

Allatut oqaatigalugu inuiaqatigiit akunnitsinni utoqqalinersiutillit amerligaluttuinnarput sulisinnaassusilittullu aammalu sulisutut ukiullit ikilgaluttuinnarlutik. Taamalu soraarnerussutisialinnut pisussaaffinnik annertusiartuinnartussanik illuanilu inuiaqatigiit pigissaartut, tamatta iluatigeqisatta, ineriartortuarnissaannik qulakkeerisussat ikilgaluttuinnarlutik.

Taamaammat ullumikkornit sivisunerulaartumik suliffeqarfitsinniittarnissamut pitsaanagerusumik iliuuseqartoqarnissaa pisariaqalerpoq... Tamannalu ilutigalugu siusinaarlutik soraarnerussutisiallit amerlavallaarujussuurtut suliffeqarfinnut utertinnissaannut nukiit annertunerusut aamma atortariaqarpagut.

Taamali pisoqassappat – GA-miit isiginninnerput tunngavigalugu – soraarnerussutisiaqarnermut inatsisit allangortinnissaat pisariaqarpoq. Aammalu tamanna politikerit amerlasuut eqqumaffiginnguatsiarpaat: Sivisunerusumik sulisarnissaq akilersinnaassaaq. Sulisorisat utoqqaanerit ilisimasaat misilittagaallu atorfissaqartinneqarput, aammalu sulisussat, amerlavallaat siusippallaamillu soraarnerussutisiaqalersimasut, atorfissaqartinneqarput.

Taakku sulisinnaassuseqalersinnerisigut assigiinngitsuni tikisitanik atuineq unitsinneqarsinnaavoq.

Tamannali iluatsissappat inuit ileqqutik assigiinngitsut pissutigalugit imminnut ungasissut akornanni suleqatigiittut attaveqatigiissinnaaneq nutaaq pilersinniarlugu iliuuseqartoqartariaqarpoq. Tassani isumaginninnermut oqartussat eqqarsaatigaakka, taakuummata piginnaangorsaaqqinnermut atatillugu sulinermik misiliinermi/ilinniarnermi qitiulluinnartumik inissisimasut... Aamma soorunami suliffeqarfiit eqqarsaatigaakka, piginnaangorsaaqqinnermut peqqussutip periarfissaanik isorinninniaannaratik sungiussiniartariaqartut.

Iliuserisassarli iluatsissappat kikkut tamarmik minnerunngitsumillu politikerit piginnaanngorsaqqittarneq eqqumaffiginerulertariaqarpaat. Innuttaaqatigut ilinniakkamik tunulequtaqanngitsut ullumikkut amerlavallaarput. Naak teknologiikkut ineriartornerup aamma Kalaallit Nunaannissaaq kingunerisimagaa ilinniagaqanngitsut ikilisimanerat. Qanorluunniit suliaqaraluaaraanni pisinnaasaqarfiusariaqarput, ilinniakkamik qanorluunniit qaffasissusilimmik. Tamanna unamminartorsuuvoq piaarnerpaamillu anguniarneqartariaqarluni, amerlanerpaat suliffeqarfinni peqataasinnaaniassammata.

Ullumikkut immikkut sammisaqarluta naapeqatigiinnitsinni soorluuna piffissanngortoq assammilluta isumaqatigiissutigigutsigu oqariartaatsit makku atorunnaarsissallugit: *"ajornakusoorpallaaqaaq"* aamma *"piumanngitsut nallinnaqaat, sussa"*.

GA-mi isumaqarpugut inatsit pitsaasoq, kikkut tamarmik innuttaaqataasutut piunassusilittut inuiaqatigiinnilu ilaasortatut nalilittut imminnut isiginissaannut tunngavissaqqissoq, ilassilluartariaqarlutigu.

Qujanaq oqaaseqarsinnaagama. Neriuppunga ulloq pissanganartuussasoq!

Kommuunini piareersarfiit siunnersuisarfiillu pillugit paasisutissiineq Jakobine Leanderimit

Jakobine Leander, Inuussutissarsiornermut Pisortaqarfiup Sulisoqarnermut immikkoortortaani siunnersorti, Inatsisartut suliffissarsiuussisarfinnut il.il. peqqussutaat nr. 10, 18. december 2003-meersoq tunngavigalugu kommuunini piareersarfiit pilersinneqarsinnaasut pillugit saqqummiussivoq.

Takukkit OH 1 – OH 10 quppernemi tulliuttuni.

Maannamut kommuunini arlalinni misiligutaasumik Piareersarfinnik pilersitsisoqareerpoq, allallu pilersitsinissaminut soqutiginnillutik nalunaareersimapput.

Piareersarfinnik pilersitsinissami siunertaavoq kommuunip suliffissarsiuussisarfiisa, kommuunini piareersaatigalugu ilinniartitaanerit, kommuunini suliffisaanut ilinniartitaanermullu siunnersuisarfiit, pikkorissartitsinermit piukkunnarsaanermilu siunnersuineq suliffissaqartitsiniarnerlu pillugit pikkorissaasarneq allattoqarfimmut qitiusumut ataatsimut eqiternissaat.

Ilaatigut inuusuttut 15-iniit 25-nut ukiullit saaffiginnissinnaapput, misissuiffigineqarlutik suliffissaqartitsinermullu ilinniarfissanilluunniit nakkutilliisunut innersuunneqarlutik. Saaffiginnittup kissaatai pisariaqartitsineralu naapertorlugit inuttut siunnersorneqarnissamik neqeroorfigineqartassaaq, tamannalu ilutigalugu iliuusissatut pilersaarusiunneqarluni. Inussuttoq ilinniarnissaminut suliffittaarnissaminulluunniit piareerpat, immikkoortumut taakku arlaannik suliaqartumut innersuunneqassaaq. Piareersarnerup ingerlanerani inuusuttoq suliamut piginnaangorsarneqassaaq inuttullu kaammattorneqarluni, ilinniarniakkamik suliffimmilluunniit aallartitsinissaminut piareerniassamat

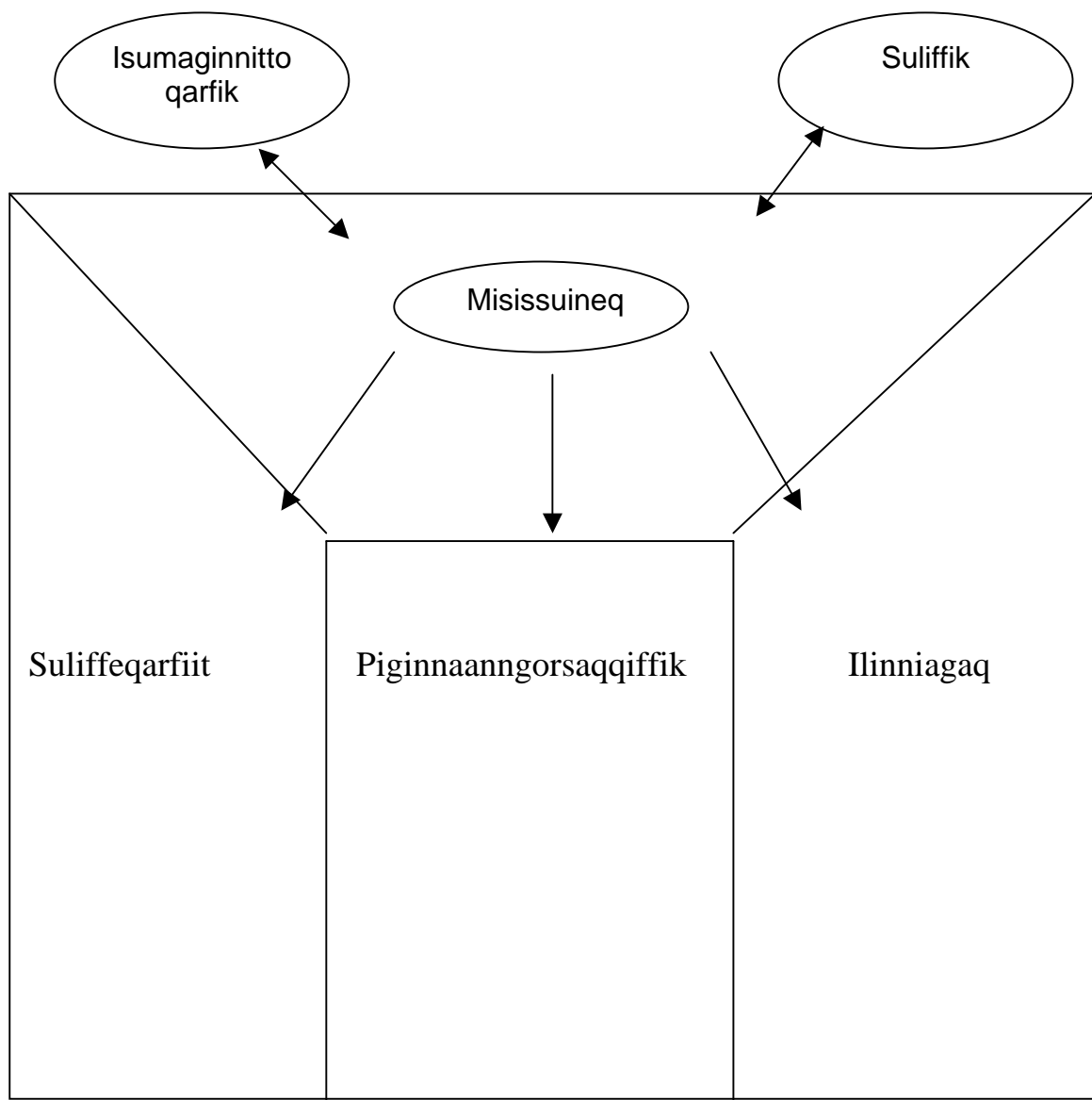
Peqqissutsikkut, inooqataanikkut aamma/imaluunniit inuttut atukkat pissutigalugit inuk killilimmik sulisinnaassuseqarpat suliffissaminillu neqeroorfigineqarsinnaanani taava piginnaangorsaqqitassaassaaq. Piginnaangorsaqqitassaq aamma siunnersorneqarnissaminik iliuusissatullu pilersaarusiunenqarnissaminik pisinanatitaaffeqarpoq, suliffeqarfinnut utersinnaaniassagami.

Taamattaaq sulinermit sungiusaanertaqarpoq, suliffissaaleqisunut imaaliallaannarlu suliffissaminik neqeroorfigineqarsinnaangitsunut, sivisuumillu suliffeqarsimanginnertik pissutigalugu sulinissaminut kajumissuseerussimasunut. Sulinermik sungiusaaneq aamma aallartinneqarsinnaavoq kommuunimi tassangaannartumik suliffissaaleqilerneq ikiorserniarlugu imaluunniit suliffissaaleqisut suliassaqartinniarlugit.

OH 3-mi Piareersariup suiassai allattorsimapput OH 4-miillu OH 10-mut suliasat ataasiakkaat itisiliiffigineqarput.

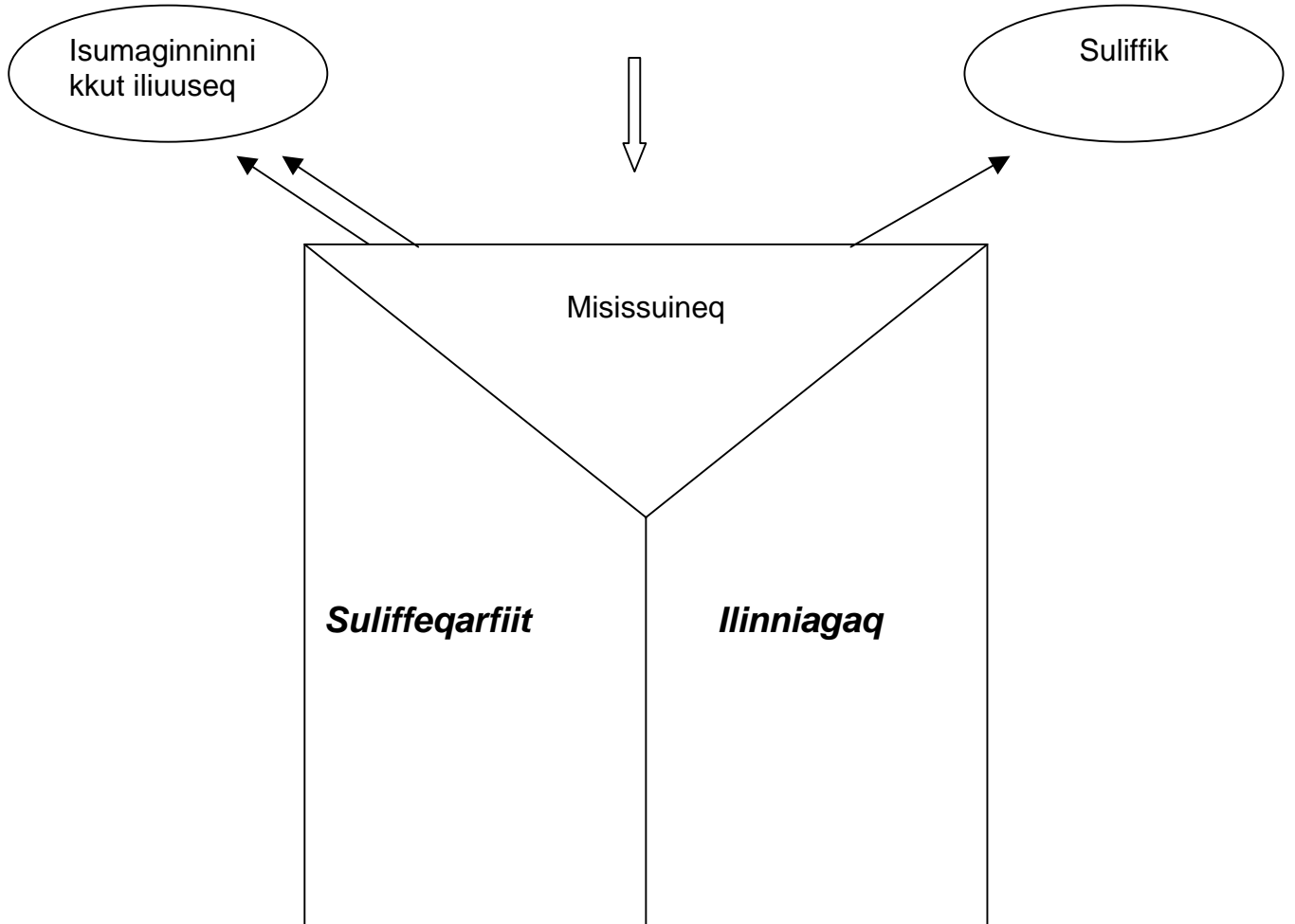
OH 1.

Piareersarfik Siunnersuisarfik Piareersarfillu

OH 2.

Suliffissaaleqisoq

OH 3.

Suliassatut inassutaasut

- Suliffeqanngitsunik misissuineq
- Siunnersuineq
- Piareersarnej
- Suliffeqarfiit
- Piginnaanngorsaaneq
- Piginnaanngorsaaqqinneq
- Sulinermut sungiusaaneq

OH 4.

Misissuineq:

Siunnersuisarfimmut piareersarfimmullu saaffiginnittoq kinaluunniit misissuiffiqineqassaaq. Inuit ataasiakkaat kissaataat pisariaqartitaallu naapertorlugit, immikkoortumut taakkununga naapertuuttumut innersuunenqassaaq.

Misissuisarfik paasissutissanik, misissukkap inuttut isumaginninnikkullu atugaanik peqqissusaanullu tunngasunik pissarsiniarsinnaatitaavoq.

OH 5.

Siunnersuineq:

Siunnersorneqarumallutik Piareersarfimmut saaffiginnittut tamarmik, innuttut manniniusutut isigalugit siunnersorneqartassapput ilanngullugulu iliuusissatut pilersaarusiunneqarlutik.

Siunnersorneqarusuttoq ilinniagaqalernissaminut suliffittaarnissaminulluunniit piareerpat immikkoortortamut taakku arlaannut atasumut innersuunneqassaaq.

OH 6.

Piareersarfiit:

Piareersarfik inuusuttunut 15-iniit 25-nik ukiulinnut suliffeqanngitsunut aammalu ilinniakkamik aallartitsisimangitsunut ilinniakkaminnilluunniit unitsitsisimasunut neqeroorutaavoq.

Piareersarnerup nalaani inuusuttoq suliamut piginnaanngorneqassaaq inuttullu kajumissaarneqarluni, tamatumuuna ilinniakkamik aallartitsinissaa ataavartumillu suliffeqalernissaa anguniarlugit.

Ilinniakkamut qinnuteqaatinik isumaginninneq Piareersarfiup akisussaaffigaa.

Siunnersuisarfiup Piareersarfiullu ulluinnarni aqunneqarneranut atatillugu Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Pisortaqarfimmut aammalu ilinniartinnut praktikkerfissanullu atorpeqartunut attaveqarneq Piareersarfiup akisussaaffigissavaa.

OH 7.

Suliffeqarfiit:

Inuit suliffeqanngitsutut nalunaarsukkat suliffeqarfinnut innersuunneqartussaapput. Nalunaarsuinerup paasissutissanillu ingerlatitseqqiinerup kiisalu suliffeqanngitsut suliffissaannik innersuussinerup saniatigut suliffeqarfinnut immikkoortortap kommuunimi avataaniluunniit suliffeqarnermi illuatungeriinnut attaveqarneq isumagissavaa.

Suliffeqarfinnut immikkoortortap aammattaaq akisussaaqataaffigaa inatsisip nr. 22-p sulisussanik tikisitsisarnermut tunngasup allaffissornikkut nakkutigineqarnissaa.

OH 8.

Piginnaanngorsaaneq:

Kinaluunniit sulisinnaanerinik piginnaanerinillu suliffeqarfiit pisariaqartitaannut nalimmassaanissamut pisariaqartitsisoq, aammalu kinaluunniit allamik atorfeqalernissaminut/suliffeqalernissaminut atatillugu piginnaanngorsartussaq, pikkorissarnernut assigisaannullu peqataanermigut taamaaliornissamut periarfissinneqassaaq.

Immikkoortoq pikkorissaasartunik allanik peqateqarluni pikkorissaanerinik pilersitsisinnaavoq, taamaaliornissaq pisariaqalissappat.

OH 9.

Piginnaanngorsaaqqinneq:

Kinaluunniit, peqqissutsimigut, isumaginninnikkut inuttullu atukkani pissutigalugit killilimmik sulisinnaassusilik suliamullu innersuunneqarsinnaanngitsaq, piginnaanngorsaaqqitassaavoq.

Piginnaanngorsaaqqitassaq suliffissaaleqisutut allatuulli siunnersorneqarnissaminut iliuusissatullu pilersaarusiunneqarnissaminut pisinnaatitaavoq, qaquguluunniit suliffeqarfimmut utersinnaaniassagami.

OH 10.

Sulinermut sungiusaaneq:

**Sulinermut sungiusaaneq suliffeqanngitsunut
aammalu "maannakkorpiaq"
suliassaqartinneqanngitsunut, imaluunniit
suliffeqanngitsunut sivisuumik
suliffeqarsimanginnertik pissutigalugu suliamut
neqeroorutaasumut kajumissusaarussimasunut
neqeroorutaavoq.**

**Sulinermuttaaq sungiusaaneq
aallartinneqarsinnaavoq kommuunimi
suliffissaaleqineq suliffeqanngitsumullu
suliassaqartitsiniarneq pitsaanngorsaafiginarlugit.**

Suleqatigiissut 1

Ataatsimut 1: Suut aporfiuppat inuit ilaannakuusumik sulisinnaassuseqarallartut imaluunniit killilimmik sulisinnaassuseqalersimasut – innarluutillit, siusinaartumik soraarnerussutisiallit, pisortanit ikiorsiissutisisartut – suliffeqarfinniiginnarnissaannut?

Suleqatigiit saqqummiussat:

Suleqatigiit I

Suliffeqarfinni aporfissaqarpoq taamalu aamma sulisartumi aporfissaqarluni.

Suliffeqarfiit

<u>Amigaatit:</u>	<u>Isumassarsiat:</u>
- suliffeqarfiit kommuunillu	siunnersuineq
akornanni oqaloqatigiinneq	katsorsaaneq
- allaffissorineq	ikiortigisat / støtteperson
	ataatsimut iliuseqartitsineq
	sulisitsisut peqatigiiffiisa, suliffeqarfiit
	suliffissarsiuussisarfiillu ataatsimeeqatigiittarneri

Aporfiit:

Aningaasat - aningaasarsiat
Piumasaqaatit – naammassisaqarsinnaassuseq - naammassisinnaasat
Paasissutissat - oqaatsit
Inissaqartitat killeqarpallaarnerat
Piumassuseqannginneq
Ilisimasaqannginneq
Suliffeqarfinni avatangiisit - oqaatsit
Isummiussimasat / ilimagisat - isumaginninnikkut oqartussanut + sulisartumut

Sulisartog:

Ilisimasat 25% – misilittakkat 25% – inuttut kinaassuseq 50%

Aporfiit:

Pisortanik upperisaqarpallaarneq:
Imminut annikigineq
Ilinniagaqarneq – ilisimasat – misilittakkat amigaataanerat
Inuttut pisinnaasat amigaataanerat
Ilisimasakinneq - nammineq pisinnaasanik – pisinnaatitaaffinnik –

periarfissanik

”Nappaateqarnermik” nassuerutiginninnerup amigaataanera

Isumassorneqarluarsimannginneq - atornerlugaasimaneq

Pingaartuq: Suliniut / Iliuuseqarneq

Isumassarsiq: Akuutitsineq: 1. Akuerinninneq > 2. Suliassaq/piumasaqaat > 3. Naliliineq

Suleqatigiit II

- Timikkut suliat: Kivitsineq, aalaaseq, suliat oqimaatsut
- Naammassisaqarsinnaassutsikkut pisariaqartitat / suliffeqarfimmi aalajaatsuuneq
- Suliffeqarfimmi kulturi / isummiussimasat
- Sulisutigut nukissat
- Allangortoqarsinnaaneranut piareersimannginneq
- Sulisinnaassuseq sooq killeqarnersoq tamatumalu kingunerisai pillugit ilisimasakinneq
- Inatsisip anguniagaanik kommuunit amigartumik naammassinnittarnerat
- Kommuunit piginnaangorsaaqqinneq pillugu periarfissanik misissuisannginnerat
- Kommuunit suliffeqarfiillu akornanni isumaqatigiissutit amigaataapput
- Ilinniagaqarsimanngitsunut suliffinnik amigaateqarneq, pingaartumik avinngarusimasuni
- Suliffeqarfiit isumaginninnikkut akisussaassutsimik tigusinissamut piareersimannginnerat
- Innarluutit ataasiakkaat pillugit iliusissatut pilersaarutit amigaataanerat
- Sulisut suliffeqarfimmi ginnarnissaat anguniarlugu periarfissat suunerinik ilisimasakinneq / iliuuseqartanngineq
- Atortunik / sumiiffissanik aammalu nukittorsaanermut ilinniarsimasunik amigaateqarneq
- Imminut tatiginerup / imminut naleqartinnerup / imminullu piumaffigisinanannerup amigaateqartarnerat pisortanit ikiorserneqareernerup kingorna

Suleqatigiit III

- Piginnaangorsaaqqinneq pillugu peqqussut pillugu ilisimasakinneq
- Pisinnaatitaaffiit / periarfissat pillugit paasisitsiniaaneq pitsaanerulertariaqarpoq
- Sulisitsisut isummiussimasatik allangortissavaat
- Oqaatsitigut aporfiit - kalaallisut qallunaatut
- Inuttut nukissat qitiutillugit

- Ilaqtariit illuanilu isumaginninnermi allattoqarfiup / suliffissarsiuussisarfiup / peqqinnissaqarfiup akornanni suleqatigiittoqannginnera
- Siusinaartumik soraarnerussutisiaqartut pisinnaasaasa ukiumoortumik naliliiffigisarnissaat inatsimmi ilanngullugu
- Inatsisit atorlugit sulisitsisut pisussaaffilerlugit piginnaanngorsartunik / siusinaartumik soraarnerussutisialinnik / innarluutilinnik sulisoqartarnissaannik

Suleqatigiit IV

- Kommuunit allaffiini ilisimasakinneq
- Innarluutit suunerinik malussarsinnaaneq
- Suliffeqarfiit pisinnaasaasa amigarnera
- Teknologikkut ineriartorneq
- Tunngaviusumik pisinnaasassat amigarnerat
- Aningaasaqarneq
- Iliuusissatut pilersaarutit amigaataanerat

Suleqatigiit V

- Sulisunut politikkeqannginneq, tamanut aammali immikkut isigineqarsinnaasunut
- Suliffeqarfittut qanoq ittunik pissarsinissaq piumasaqarsinnaanerlu pillugit isummiussereertarneq nalornisarnerlu
- Sulisorisat 'nalinginnaasut' aalajaatsuunnginnerat pissutigalugu nukissaaleqineq
- Suliffissaaleqisut aaqqissuussamik immikkoortiterneqartarnerisa aammalu nukissaqassusaannik naliliisarnerup amigaataanerat
- Suliffissaaleqisunut ataasiakkaanut iliuusissatut pilersaarutit amigaataanerat
- Kommuunit suliffeqarfiillu akornanni ataqatigiissaarinerup amigaataanera
- Suliassat suusinnaanerat pillugu isumassarsiorsinnaanerup killeqarnera
- Suliffeqarfiit, suliffissaaleqisut kommuunillu periarfissat suunerinik ilisimasakinnerat
- Sulisunut piumasaqaatit nalinginnaasumik annertusiartuinnarnerat

Suleqatigiissut 2

Suliassiissut: Suut aporfiuppat utoqqaat suliffeqarfinniiginnarnissaannut?

Suleqatigiit saqqummiussa:

Suleqatigiit V

- Piginnaasatigut ineriartortitsisannginneq
- Timikkut nungullarneq nutaanillu ilinniarnissamut ajornartorsiorneq
- Suliffeqarfiup 63-iliinermi soraartussatut isiginninnera
- Ilisimasat / allanngineq pillugit sulisut isiginninnerat
- Inuiaqatigiinni ineriartornerup, soorlu IT-mut tunngasut, sukkatsikkaluttuinnarnerat
- Suliffeqarfinni utoqqarnut politikkeqannginneq
- Inatsisiliorneq Kalaallit Nunaanni pissutsinut naleqqutingimmat. Nuummi utoqqartut inuuneq nunaqarfimmi utoqqaanermiit allaaneroqaaq
- Ilisimasat sukaksumik pisoqalisarnerat
- Kulturikut iliuuseqarnerni utoqqaat ilisimasaasa il.il. qanoq atorpeqarsinnaanerinut isumassarsiullaqqinnginneq

Suleqatigiit IV

Utoqqaat qanoq isumaqarpat?

- Sivisunerusumik sulisinnaarusuppat
- Sornaarninngorusunneruppat

Inuiaqatigiit / Suliffeqarfiit utoqqarnut suliffeqarfinnullu politikkeqassapput.

Soraarnerussutisiaqarnermut inatsit ullumikkut atuuttoq sivisunerusumik suliffeqarfinniikkusunnermut akornutaasinnaavoq, soorlu piffissami sivikinnerusumi sulisarusuttunut.

Nutaanut ilinniartitseqqissinnaaneq ersarinenrusumik neqeroorutaasariaqarpoq / siusinaarluni soraarnerussutisiallit kisiisa pinnagit.

Suleqatigiit III

- Isertitat naapertorlugit soraarnerussutisiaqartarneq
- Suliffeqarfiit utoqqarnut politikkeqannginnerat

- Utoqqaat ilisimasaasa ingerlateqqinneqarsinnaanerata atorluarnerullugu, soorlu utoqqaat pikkorissartitsisutut
- Piffissat suliffiit eqaannerusut

Suleqatigiit II

1. Suliamik ilinniarsimasut ilinniarsimangitsunut sanilliullugit
2. Aningaasaqarneq
3. Utoqqarnut politikki – misilittakkat pigiinnarneqassapput
Suliamik ilinniarsimasut - imaqarluartunik suliallit
- inuusuttunut ikorfartortitut
- suliffinnik nutaanik pilersitsineq
4. Ilinniagaqanngitsut - isertitat B (-indtægt)
- utoqqalinersiat
- avinneq?

Suleqatigiit I

Suliffeqarfinnut aporfeqarpoq taamattaq aamma utoqqarnut.

Suliffeqarfiit

Isumassarsiat:

Utoqqarnut katersortarfiit
> "ornittagaq"
> suliassaqartitsineq
> nappatsaaliuineq assigisaallu
> suliffeqarfinnut ammaassineq

Sulissussineq:

Sulinermut kajumissuseq
sulisinnaassuserlu nalilerlugit
Akileraartarneq soraarnerussutisiallu
eqaannerusumik aaqqillugit

Aporfiit:

Utoqqarnut politikki amigaataavoq
Utoqqarnik ineriartortitsineq – sulisunik ineriartortitsinermi ilinniartitsineq
Aningaasarsiat soraarnerussutinut sanilliullugit
Ukiut eqqarsaatigalugit eqartumik pissuseqarneq
Sulinngiffeqartunut taartaasinaaneq / aaqqissuussinerit

Sulisartoq utoqqaanerusoq

25% ilisimasat – 25% misilittakkat – 50% inuttut

Aporfiit:

EDB-mut tunngasunik piginnaasaqannginneq
Suliamut pikkorissuseq
Nukissaarunneq /nungullarneq
Ilisimasat / piginnaanngorsarnerit amigaataanerat
Pisinnaatitaaffiit pillugit ilisimasakinneq

Ineriartorneq: Ileqqutoqqat Nutaaliornerlu oqimaaqatigiissarlugit

Suleqatigiissut 3

Suliassiissut: Sulisoqarnermi illuatungeriit qanoq iliorsinnaappat inuit killilimmik sulisinnaassuseqalersimasut suliffeqarfinni pitsaanerusunik periarfissinniarlugit?

- Innarluutillit
- Siusinaartumik soraarnerussutisiallit
- Pisortanit ikiutisisartut
- Utoqqaat

Suleqatigiiaat saqqummissaat:

Suleqatigiit I

Isumassarsiat / Suliniutissat utogqarnut tunnagsut:

Utoqqaat katersortarfii

- ❖ Inunnik attaveqarfeqarnermik aaqqissuussineq, siunnersuineq, sulisinnaassutsimik naliliineq, kaammattuineq, soqutigisat, piginnaangorsarnissamik pisariaqartitsineq
- ❖ Suliassaqartitsinissamut periarfissat ~ aningaasarsiat
 - juullip inuiarik ikiuineq
 - tammajuitsussanik sanaartorneq
 - meeqqanik paarsineq
 - errorsisarfinni il.il sulineq
- ❖ Sulingiffeqartunut taartaasinananeq
- ❖ Ilisimasanik siammarterineq
 - oqalugiarnaq
 - allaaserisaqarneq
 - ilitsersuineq
- ❖ Ataatsimoorneq / Attaveqarneq

Utoqqaat ilisimasaasa misilittagaasalu ingerlateqqinneqarnissaannik isuma aallaavigalugu ileqqut nutaaliornerlu oqimaaqatigiissaarlugit ineriartorneq pilersinneqarsinnaavoq.

Innarluutillit, siusinaartumik soraarnerussutisiallit pisortanillu ikiutisisartut pillquit isumassarsiat / suliniutissat:

- ❖ Suliffeqarfiit suliassaqartitsiviat Jobtank:
 - suliassat suut (nassuiarlugit)
 - sivissusaaq (nassuiarlugu)

- aningaasarsiat (nassuiarlugu)
- ❖ Siunnersuineq / Ilisimatitsineq kommuunimiit:
Siusinaartumik soraarnerussutisiallit + pisortanit ikiuutisisartut siunnersarfiit aqputigalugit misissuiffiqineqarlutik ingerlateqqinneqartassapput –
 - Ilinniartitaanermut immikkoortumut imaluunniit
 - suliffeqarfinnut
 Taamaangippat ikiuisarfinnut allanut, soorlu siunersioqatigiinnernut (supervision) innersuunenqassapput.

Innarluutillit pillugit isumassarsiat / suliniutissat:

- ❖ Eqaatsunik suliffeqarsinnaaneq, tak. suliassaqaqtitsiviit
- ❖ Isumaginninnermut allattoqarfik aqputigalugu siunnersorneqarneq, piareersarfimmut innersuunenqarsinaaniassammata inuttut pisariaqartitaat naapertorlugit.
Taamaangippat ikiuisarfinnut allanut, soorlu timikkut katsorsaasunut, pikkorissarnernut il.il. innersuunenqassapput.

Suleqatigiit II

- Inatsisit sulerusunnermik pilersitsisut
- Inunnut ataasiakkaanut naapertuuttumik naliliisarneq
- Allanit ajornerusumik pineqartoqassanngilaq
- Iliuusissatut pilersaarutit piviusorsiortuussapput
- Kommuunit suliffeqarfiillu akornanni suleqatigiinneq pitsaannerusoq
- Inuttut siunnersorteqarneq aalajangersimasumik / pineqartumik ikiuisinnaasumik
- Atuarteqqinneqarneq / ilinniagaqarneq

Suleqatigiit III

Innarluutillit:

- Kattufiit sulisitsisullu akornanni suleqatigiinneq pitsaanerulersillugu
- Innarluutigisat suunerinik saqquminerulersitsineq atortorissaarutillu nalinginik utertitsinnaaneq
- Suliffimmi atukkat innarluutilimmut naleqqussakkat
- Qajassuuttariaqartunut suliassat
- Piffissat suliffiit nikerarsinnaasut
- Ajornartoormi sillimanissaamut pilersaarummik pilersitsineq

Siusinaartumik soraarnerussutisiallit:

- Piginnaanngorsaaqqinneq

- Qajassuuttariaqartunut suliassat

Pisortanit ikiorserneqartartut:

- Piginnaangorsaaqqinneq

Utoqqaat:

- Utoqqarnut politikki
- Qajassuuttariaqartunut suliassat
- Piffissat suliffiit nikerartut

Suleqatigiit IV

Iliuuseqarfigisassat:

Siunnersortit - pisinnaasaat qaffasinnerpaat!

Aningaasatigut kajumissaarineq - inunnut ataasiakkaanut suliffeqarfinnullu

Suleqatigiinneq pitsaanerusoq - sulisoqarnermi illugit akornanni

Pisortat tassani salliussappat?

Suleqatigiit V

- Sulisartut kattuffiisa sulisitsisullu kattuffiisa ajornartorsiut suliassamissut tigussavaat anguniagassaminnillu ilusiliillutik
- Piffissami nikerarsinnaasumi qajassuuttariaqartumut suliassat amerlanerit qulakkeerlugit
- Naleqartitat saqqumilaartillugit, inooqataasutut akisussaaqataaneq politikikkut suliniutitut
- Utoqqarnut politikkimik sulisunullu politikkimik pilersitsineq
- Piffissap ilaannaani / affaani sulisinnaaneq ammaffiginerullugu
- Piukkunnarsaaqqinnissamut periarfissanik ammaaneq – ("pisortat" kisimik akisussaaffiginngilaat)

Suliassamik ingerlatitseqqinnissaq

Siunnersuuterpassuit pitsaasut piviusunngortinniarlugit makku akornanni suleqatigiinnissaq pisariaqarpoq

- Sulisitsisut
- Sulisartut kattuffii
- Sulisoqarnermi immikkoortoq / Inuussutissarsionermut Pisortaqarfik
- Ilaqtariinnermut Pisortaqarfik
- KANUKOKA

Suleqatigiinnermi katersuuffik

Ilaqtariinnermut Pisortaqarfik imminut pisussaaffilerpoq taakku akornanni suleqatigiiffimmik pilersitsinissamut suliniuteqassalluni, taamalu suleqatigiinneq peqataasut akornanni pisussaaffeqaqatigiiffiussaaq.

Ilaqtariinnermut Pisortaqarfik nalunaaruteqarpoq suleqatigiiffik 2005-ip aallartinnerani pilersinniarneqassasoq.

ILANNGUSSAQ A: Peqataasussanut qaaqqusissut

”Inooqataasutut akisussaaqataaneq – Suliffeqarfiit inituut pillugit immikkut sammisaqarnissamut qaaqqusissut

Nuannaarutigaaara ***Inooqatasutut akisussaaqataaneq – Suliffeqarfik assigiinngitsunik piginnaanilinnik inissaqartitsoq*** pillugu ullormi ataatsimi sammisaqaaqatigiinnissamut qaaqqusisinnaagama.

Ukioq 2004 Nunatsinni ilaqutariinnut ukiorititaasut qulit aallartiffigaat, ilaqutariinnerup inuiaqatigiit ineriartorneranni tunngaviusumik sukartasup sammineqalerfissaa.

Inunnut killilimmik sulisinnaassusilinnut tamakkiisumilluunniit sulisinnaassuseerussimasunut – innarluutilinnut, utoqqarnut, siusinaartumik pensionisialinnut, pisortanit ikiorsiissutinik pisartagalinnut – suliffeqarnerup iluani ”tummarfissarsinissaq” ajornakusoortuuvoq, taamalu tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit imminut ilaqquttanillu pilersuinissaq ajornakusoornerulersarluni.

Siunertaraara suliffeqarfik assigiinngitsunik piginnaanilinnik inissaqartitsisoq qanoq ililluni suliffeqarnermi pilersinneqarsinnaasoq iluutatungeriinnit oqaloqatigiissutineqarnerat aallartitsinissaq, suliffeqarfiit inooqataasutut akisussaaqataanerulersinniarlugit, taamalu suliffissaqartitsiniarnerup iluani killilimmik sulisinnaassuseqalersimasut pitsaanerusumik periarfissinneqarsinnaaqullugit.

Taamaattumik nuannaarutigissagaluarpara sammisaq taanna pingaaruteqartoq pillugu ullormi ataatsimi sammisaqaaqatigiinnissamut piffissaqarlutit/-si peqataasinnaaguit/-gussi

ataasinngornermi november-ip aappaani 2004 nal. 9-16, Katuap inersuaaraani

Sulinermik inuussutissarsiutillit peqatigiiffii, sulisitsisut peqatigiiffii sulisitsisullu annerit sammisaqaaqatigiinnissamut qaaqquneqarput. Namminersornerullutik Oqartussat Inuussutissarsiornermut, Nunalerinnermut Suliffeqarnermullu Pisortaarfimmeersunik Ilaqutariinnermullu Pisortaarfimmeersunik peqataatitaqassapput...”.

Ilanngussaq B: Peqataasut allattorsimaffiat

Sulisitsisut peqatigiiffii sulisitsisullu

- Hagen Højer Christensen, Grønlands Arbejdsgiverforening
- Ghita Hvistendahl, Pisiffik
- Mette Askær, Pisiffik
- Esther Juhl, Royal Greenland
- Carsten Olsen, Brugsen
- Pauline Abelsen, Nuup kommunea
- Mette K. Sand, Nuup kommunea

Sulisartut kattuffii

- Naussunguaq Bisgaard, PIP
- Lisbeth Frederiksen, IMAK
- Jens Egede Bjarnholt, ASG
- Erik Hammeken, AK
- Josef Therkildsen, SIK

KANUKOKA

- Kisea Bruun, siunnersortaaneq

Namminersornerullutik Oqartussat

- Aii Chemnitz Narup, Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoq
- Jakobine Leander, siunnersorti Inuussutissarsiornermut Pisortaqarfik
- Jette Eistrup, AC-fuldmægtig Inuussutissarsiornermut Pisortaqarfik
- Sofus Martins, siunnersorti Inuussutissarsiornermut Pisortaqarfik
- Hans Henrik Olsen, Inuussutissarsiornermut Pisortaqarfik
- Helene S. Pedersen, siunnersorti Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik
- Stig Jürgensen, kst. kontorchef Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik
- Jonna Ketwa, psykolog Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik
- Berti Bourup, siunnersorti Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik
- Stina Mølgaard, siunnersorti Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik
- Tabithe Kristensen, kontorchef Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik
- Bo Gatzwiller, pisortaq Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik
- Kirsten Olesen, AC-fuldmægtig Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik
- Juana Petrussen, journalist, free-lance Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik
- Helle Hammeken, konsulent, free lance Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik
- Anne Cathrine Lefèvre, siunnersorti, Paarisa, Peqqissutsimut Pisortaqarfik

ILANNGUSSAQ C: Ullup ingerlanissaanik pilersaarut

Ullup ingerlanissaa

- Nal. 08.45 Tikilluaqqusineq - kaffi / tii
- Nal. 09.00 Tikilluaqqusineq, ullup ingerlanissaa paasissutissallu nalinginnaasut v. Juana Petrussen
- Nal. 09.15 Peqataasut imminnut ilisaritinnerat
- Nal. 09.30 Oqalugiaat naalakkersuisunut ilaasortamit - Asii Chemnitz Narup
- Nal. 09.50 Sulisitsisisut peqatigiiffiata *Grønlands Arbejdsgiverforening*ip oqalugiaataa – Hagen Høyer Christensen
- Nal. 10.10 Ullup sinnerata ingerlanissaanik ilisimatitsissut - Juana Petrussen
- Nal. 10.20 Aggululluni oqallinneq: Suut aporfiuppat inuit utaqqiisaasumik ataavartumilluunniit killilimmik sulisinnaassuseqalersimasut – innarluutillit, sioqqutsillutik soraarnerussutisiallit, pisortanit ikiuutisisartut – suliffeqartuarsinnaanerannut?
- Nal. 11.00 Ataatsimut: Gruppit saqqummiussinerat / eqikkaaneq
- Nal. 11.15 Aggululluni oqallinneq: Suut aporfiuppat utoqqaat suliffeqartuarsinnaanerannut?
- Nal. 11.45 Ataatsimut: Gruppit saqqummiussinerat / eqikkaaneq
- Nal. 12–13 Ullo'qeqqasiorneq
- Nal. 13.00 Kommunini ilitersuisarfinnik suliffeqalernissamullu piareersarfinnik paasissutissiineq - Jakobine Leander
- Nal. 13.20 Aggululluni oqallinneq: Sulisitsisut sulisartullu peqatigiiffii qanoq iliuuseqarsinnaappat inuit utaqqiisaasumik ataavartumilluunniit killilimmik sulisinnaassuseqalersimasut suliffeqarfinni periarfissaat annertusarniarlugit?
➤ Innarluutillit

- Sioqqutsillutik soraarnerussutisiallit
- Pisortanit ikiuutisisartut
- Utoqqaat

Nal. 14.30 Kaffi-/tii

Nal. 14.50 Ataatsimut: Gruppit saqqummiussinerat / eqikkaaneq

Nal. 15.20 Ataatsimut: Siunnersuutit innersuussutillu ingerlateqqinneqarsinnaanerat

Nal. 15.50 Naammassineq

ILANNGUSSAQ D: Suleqatigiiaat

Suleqatigiit I	Hagen Høyer Christensen Naussuunnguaq Bisgaard Kisea Bruun Jonna Ketwa Jakobine Leander
Suleqatigiit II	Ghita Hvistendahl Lisbeth Frederiksen Pauline Abelsen Stig Jürgensen Sofus Martens
Suleqatigiit III	Josef Therkildsen Stina Mølgaard Helene Samuelson Pedersen Erik Hammeken
Suleqatigiit IV	Ester Juhl Berti Bourup Jette Eistrup Mette Askær Jens Egede Bjarnholt
Suleqatigiit V	Carsten Olsen Mette Korsgaard Sand Hans Henrik Olsen Tabithe Kristensen Anne Cathrine Lefèvre
Avataaniittut	Asii Chemnitz Narup Bo Gatzwiller Juana Petrussen Kirsten Olesen Helle Hammeken